

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurmak isteyenler için A Ç I K L A M A

I. MAHKEME HANGİ İŞLERE BAKAR ?

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınmış olan temel haklarının çiğnenmesinden şikayetçi olan bireylerin başvurularını **belirli koşullar altında** değerlendiren bir uluslararası mahkemedir. Uluslararası bir antlaşma olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Avrupa devletlerinden bir çoğu, bireylerin **bazı temel haklarına** saygı gösterme yükümlülüğü altına girmiştir. Bu haklar, Sözleşme'de ve sadece bazı ülkelerce kabul edilmiş olan, Sözleşme'ye Ek 1, 4 ve 6 ve 7 numaralı Protokollerde gösterilmiştir. Mahkeme'ye başvuruda bulunurken, ekte bulacağımız adı geçen metinleri, ve bazı devletlerin ilgili çekincelerini incelemeniz tavsiye olunur.

2. Sözleşme'ye taraf bir devletçe, bu temel haklardan biri veya birkaçının ihlalden ötürü kendinizi **şahsen ve doğrudan mağdur** olarak değerlendiriyorsanız, Mahkeme'ye şikayette bulunabilirsiniz.

3. Mahkeme, ancak **Sözleşme ve Ek Protokollerinde yer alan hakların** ihlaline ilişkin şikayetleri inceleyebilir. Mahkeme, ulusal yargı organlarına göre bir istinaf mahkemesi konumunda değildir ve onlar tarafından verilen kararları ne ortadan kaldıracaktır, ne de değiştirebilir. Mahkeme'nin şikâyet konusu olan makam nezdinde, lehinize doğrudan bir müdahalede bulunma yetkisi de yoktur.

4. Mahkeme ancak Sözleşme'yi ve ilgili Protokolü onanmış (ekteki listeye bakınız) devletlere karşı yapılan ve **belirli bir tarihten sonraki** olaylara ilişkin başvuruları kabul eder. Bu tarih, şikâyet edilen devlete, ve şikâyetin hangi metin (bizzat Sözleşme ya da Ek Protokollerinden biri) ile güvence altına alındığına göre değişir.

5. Mahkeme'ye ancak, **bir kamu otoritesinin** (Parlamento, idare, mahkeme vb) sorumluluk alanına giren işlemlerinden dolayı şikâyette bulunabilirsiniz. **Mahkeme özel kişi veya kuruluşlara karşı yapılan şikâyetlere bakmaz.**

6. Sözleşme'nin 35. maddesi 1. paragrafı gereğince, Mahkeme'ye ancak **iç hukuk yolları** tüketildikten ve **nihai karar tarihinden itibaren altı ay içinde başvurulabilir.** Bu kabul edilirlilik koşullarına uymayan bir başvuru Mahkeme tarafından incelenemez.

7. Bu nedenle, Mahkeme'ye başvurmadan önce ilgili devletin hukuk sisteminin sunduğu ve şikâyetinizin konusunu oluşturan duruma çözüm getirebilecek **tüm hukuk yollarını** denemiş olmanız şarttır. Aksi halde, bu yolların etkisiz kaldığını kanıtlamanız gerekecektir. Dolayısıyla önce, en yüksek dereceli mahkemeye kadar tüm yetkili ulusal yargı organlarına başvurmanız, ve onlar önünde Mahkeme'ye sunmayı düşündüğünüz şikâyeti, en azından özü itibarıyla dile getirmiş olmanız gereklidir.

8. İç hukuk yolları tüketilirken, **ulusal mevzuatın öngördüğü usule**, ve özellikle de süreye ilişkin kurallara uygun hareket edilmelidir. İç hukuk yollarını tüketmek üzere yaptığımız başvurular, size yükletilebilecek bir kusurla, örneğin süre, görev veya usul yönünden reddedilirse, Mahkeme başvurunuzu inceleyemeyecektir.

9. Bununla birlikte, bir mahkeme kararından, özellikle bir mahkumiyetten şikayetçi iseniz, olağan kanun yollarını kullandıktan sonra muhakemenin iadesi yoluna başvurmanız şart değildir. Ayrıca, af talebinde bulunmuş olmak, ya da yargı dışı çözüm yolu aramak da gerekli değildir. Bu çerçevede

parlamentoya, devlet başkanına, hükümete, bakanlıklara veya “ombudsman” lara sunulan dilekçeler, kullanılması şart iç hukuk yolu niteliğinde sayılmaz.

10. Yetkili en yüksek ulusal yargı merciinin verdiği karardan itibaren Mahkeme’ye başvurmak için **altı aylık süreniz** vardır. Bu süre, muhakemenin iadesi, af ve veya herhangi bir başka mercie yaptığınız yargı dışı çözüm talebinin reddinden itibaren değil, ulusal yargı usulünün olağan akışında nihai kararının size veya avukatınıza tebliğinden itibaren işlemeye başlar.

11. Altı aylık süre Mahkeme’ye sunduğunuz, ve özet olarak da olsa şikayetinizin konusunu açıklıkla dile getirdiğiniz **ilk mektupla** veya doldurulmuş başvuru formunun gönderilmesiyle kesilir. Sadece bilgi isteyen bir mektup altı aylık süreyi kesmez.

II. MAHKEME’YE NASIL BAŞVURULUR ?

12. Mahkeme’nin **resmi dilleri** Fransızca ve İngilizcedir, ancak size daha kolay geliyorsa, Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü’ne Sözleşme’yi imzalamış devletlerin resmi dillerinde de yazabilirsiniz.

13. Mahkeme’ye faksla veya elektronik posta ile yapılacak başvurular daha sonra **posta ile gönderilecek başvuru metniyle teyid edilmedikçe** geçerli sayılmayacaktır. Şikayetinizi sözlü olarak açıklamak için Strasbourg’a bizzat gelmenize gerek yoktur.

14. Başvurunuzla ilgili bütün yazışmalar aşağıdaki adrese gönderilmelidir :

Monsieur le Greffier de la
Cour européenne des Droits de l’Homme
Conseil de l’Europe
F-67075 STRASBOURG CEDEX.

15. İlk mektubunuz veya başvuru formunuzun alınmasından sonra, Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü size cevabında, adınıza **geçici başvuru numarası taşıyan bir dosya açıldığını bildirecektir. Bu numara, daha sonraki bütün yazışmalarda yer almalıdır.** Daha sonra, sizden şikayetinize ilişkin belge, bilgi veya tamamlayıcı açıklamalar talep edilebilir. Bununla birlikte, Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü şikayetçi olduğunuz devletin yürürlükteki hukuku hakkında bilgi veremeyeceği gibi, ulusal hukukun yorumu ve uygulanmasına ilişkin hukuki mütalaada da bulunamaz.

16. Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü ile yazışmalarınızda sizden istenenleri **zamanında ve tam olarak yerine getirmeniz** yararınıza olacaktır. Yanıt vermemeniz veya her türlü gecikme dosyanızın incelenmesinin devamı ile ilgili iradenizi sürdürmediğiniz değerlendirilmesine yol açabilir. Dolayısıyla, size gönderilen başvuru formunu bir yıl içinde doldurup geri göndermezseniz, ya da Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü’nün size gönderdiği mektuplara zamanında ve gerektiği gibi cevap vermezseniz, geçici başvuru dosyanız yok edilecektir.

17. Eğer şikayetlerinizin Sözleşme veya Ek Protokoller ile güvence altına alınan haklarla ilgili olduğunu ve yukarıda sayılan koşulları yerine getirdiğinizi düşünüyorsanız, **başvuru formunu özenle ve okunaklı bir biçimde doldurarak, en geç altı hafta içinde Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü’ne gönderiniz.**

18. Mahkeme İç Tüzüğü’nün 47. maddesi gereğince başvuru formu **aşağıda belirtilenleri kapsamalıdır :**

a. Şikâyetlerinizin, ve dayandıkları **olayların özeti,**

b. **Sözleşme ile güvence altına alınan haklarınızdan** hangilerinin ihlal edildiğini düşündüğünüz konusunda açıklama,

c. **İç hukuk yollarını tüketmek için hangi makamlara** başvurduğunuz konusunda bilgi,

d. Şikâyet konusu olayla ilgili olarak kamusal mercilerce verilmiş **kararların** bir listesi. Bu listede, ilgili kararların tarihi, kısa özeti, kararı alan makamın adı da yer almalıdır. Mektubunuza bu kararların birer kopyası eklenmelidir. (Gönderdiğiniz belgeler size iade edilmeyeceğinden, belgelerin **asıllarını değil, yalnızca suretlerini göndermeniz** rica olunur).

19. Mahkeme İç Tüzüğü'nün 45. maddesine göre, başvuru formu bizzat tarafınızdan veya temsilciniz tarafından **imzalanmış** olmalıdır.

20. Kimliğinizin açıklanmasını istemiyorsanız, bunu belirtmeniz ve yargılamanın aleniyeti ilkesinin istisnası niteliği taşıyan bu talebi gerekçelendirmeniz gereklidir. **Mahkeme kimliğin saklı tutulması taleplerini** istisnai durumlarda ve ancak gerekçesini haklı bulursa kabul edebilir.

21. Mahkeme'ye **bir avukat veya temsilci aracılığıyla** başvurmak isterseniz, başvuru formuna ek olarak bir yetki belgesi sunmanız gereklidir. Bir tüzel kişiyi (şirket, dernek vb) veya bir grup bireyi temsil eden kişi, yasal temsilcilik sıfatını kanıtlamalıdır. İlk başvurunun yapılması sırasında temsilcinizin mutlaka avukat olması gerekmez. Ancak, özel muafiyet durumları hariç, usulün ileri aşamalarında başvuru, Sözleşme'yi imzalamış devletlerde avukatlık mesleğini icra ile yetkilendirilmiş bir kişi tarafından temsil edilmelidir. Avukatın Mahkeme'nin resmi dillerinden birini (ingilizce ve fransızca) en azından anlama düzeyinde kullanabilmesi gereklidir.

22. Mahkeme başvurunuzun hazırlanması amacıyla avukat tutmanız için **adli yardım** sağlamaz. Mahkeme önündeki usulün ileri aşamalarında (başvurunun davalı hükümete yazılı görüş alınması amacıyla iletilmesi kararı) avukat tutmak için maddî imkânınız yoksa ve Mahkeme davanızın görülebilmesi için gerekli buluyorsa, adli yardımdan yararlanabilirsiniz.

23. Mahkeme'de başvurular **ücretsiz** incelenmekte olup, dosyanızın gidişatı ile ilgili bilgiler size Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından bildirilecektir. Usul, en azından başlangıçta yazılıdır ve bu nedenle Mahkeme'ye bizzat gelmeniz gerekmemektedir.

İMZA TARİHLERİ

DEVLET	SÖZLEŞME	PROTOKOL No. 1	PROTOKOL No. 4	PROTOKOL No. 6	PROTOKOL No. 7
Almanya	05.12.1952	13.02.1957	01.06.1968	05.07.1989	-
Andorra	22.01.1996	-	-	22.01.1996	-
Arnavutluk	02.10.1996	02.10.1996	02.10.1996	21.09.2000	02.10.1996
Avusturya	03.09.1958	03.09.1958	18.09.1969	05.01.1984	14.05.1986
Azerbaycan	-	-	-	-	-
Belçika	14.06.1955	14.06.1955	21.09.1970	10.12.1998	04.11.2000
Bulgaristan	07.09.1992	07.09.1992	04.11.2000	29.09.1999	-
Çek Cumhuriyeti	18.03.1992	18.03.1992	18.03.1992	18.03.1992	18.03.1992
Danimarka	13.04.1953	13.04.1953	30.09.1964	01.12.1983	18.08.1988
Ermenistan	-	-	-	-	-
Estonya	16.04.1996	16.04.1996	16.04.1996	17.04.1998	16.04.1996
Finlandiya	10.05.1990	10.05.1990	10.05.1990	10.05.1990	10.05.1990
Fransa	03.05.1974	03.05.1974	03.05.1974	17.02.1986	17.02.1986
Gürcistan	20.05.1999	-	13.04.2000	13.04.2000	13.04.2000
Hırvatistan	05.11.1997	05.11.1997	05.11.1997	05.11.1997	05.11.1997
Hollanda	31.08.1954	31.08.1954	23.06.1982	25.04.1986	-
İngiltere	08.03.1951	03.11.1952	-	20.05.1999	-
İrlanda	25.02.1953	25.02.1953	29.10.1968	24.06.1994	03.08.2001
İspanya	04.10.1979	27.11.1990	-	14.01.1985	-
İsveç	04.02.1952	22.06.1953	13.06.1964	09.02.1984	08.11.1985
İsviçre	28.11.1974	-	-	13.10.1987	24.02.1988
İtalya	26.10.1955	26.10.1955	27.05.1982	29.12.1988	07.11.1991
İzlanda	29.06.1953	29.06.1953	16.11.1967	22.05.1987	22.05.1987
Kıbrıs	06.10.1962	06.10.1962	03.10.1989	19.01.2000	-
Liechtenstein	08.09.1982	14.11.1995	-	15.11.1990	-
Letonya	27.06.1997	27.06.1997	27.06.1997	07.05.1999	27.06.1997
Litvanya	20.06.1995	24.05.1996	20.06.1995	08.07.1999	20.06.1995
Lüksemburg	03.09.1953	03.09.1953	02.05.1968	19.02.1985	19.04.1989
Macaristan	05.11.1992	05.11.1992	05.11.1992	05.11.1992	05.11.1992
Makedonya	10.04.1997	10.04.1997	10.04.1997	10.04.1997	10.04.1997
Malta	23.01.1967	23.01.1967	-	26.03.1991	-
Moldova	12.09.1997	12.09.1997	12.09.1997	12.09.1997	12.09.1997
Norveç	15.01.1952	18.12.1952	12.06.1964	25.10.1988	25.10.1988
Polonya	19.01.1993	10.10.1994	10.10.1994	30.10.2000	-
Portekiz	09.11.1978	09.11.1978	09.11.1978	02.10.1986	-
Romanya	20.06.1994	20.06.1994	20.06.1994	20.06.1994	20.06.1994
Rusya	05.05.1998	05.05.1998	05.05.1998	-	05.05.1998
San Marino	22.03.1989	22.03.1989	22.03.1989	22.03.1989	22.03.1989
Slovak Cumhuriyeti	18.03.1992	18.03.1992	18.03.1992	18.03.1992	18.03.1992
Slovenya	28.06.1994	28.06.1994	28.06.1994	28.06.1994	28.06.1994
Türkiye	18.05.1954	18.05.1954	-	-	-
Ukrayna	11.09.1997	11.09.1997	11.09.1997	04.04.2000	11.07.1997
Yunanistan	28.11.1974	28.11.1974	-	08.09.1998	29.10.1987

Sözleşme ve Ek Protokol No. 1 ile İlgili Çekinceler

27. Türkiye

“Sözleşme ve Ek Protokol incelenmiş, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 10 Mart 1954 tarihinde oylanan 6366 sayılı Kanun hükümleri gereğince, Ek Protokol’ün ikinci maddesine konulan çekince saklı kalmak üzere kabul edilmiştir”.

6366 sayılı Kanun’un 3. maddesi:

“Ek Protokol’ün 2. maddesi, 3 Mart 1924 tarihli, 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu hükümlerine hâlel getirmez”.